

Fulbert Steffensky

A konok büszkeség szépsége

Hit a végső megváltásban

Hogyan lehet megváltásról beszélni, ha egyszer annyi tragikus történet teszi kétségessé az élet jóságát?

Ezt a szöveget öreg emberként írom. Nem tudom, minden öreg így van-e vele, de sokan biztosan, hogy már nem harmonikus és megvilágosító teológiai összefüggésekben beszélnek; nem azért, mert szellemi képességeik megfogyatkoztak, hanem azért, mert az élet leszoktatta őket a rendszerezett beszédmódról és a megvilágosító nyilatkozatokról. Annyi haláleset, katasztrófa és ellentmondás szól az élet jósága ellen, hogy inkább csodálkozunk kell azon, ha akadnak még emberek, akik képesek dicsérni az életet, és dicsőíteni Istent.

De ha rendszerezett beszédmódra már nem futja is, vallomástételre még igen. A Hitvallás mint rendszerezett kijelentés és tanítás szétmorzsolódik az ember kezében, de annál szilárdabban tartjuk a darabkákat, amelyekről nem mondhatunk le: Jézus Krisztus – Isten leleplezett arca; Jézus Krisztus – aki a mi halálunkat halta; Jézus Krisztus – a remény, hogy egyszer begyógyul az élet minden sebe.

„Egyszer begyógyul az élet minden sebe”

Sok minden szól az ellen, hogy ezt elhiggyük; talán több szól ellene, mint mellette – de elmesélek egy történetet, amelynek nyomán nem marad más hátra, mint hinni (vagy nem hinni). Egy brazil felszabadítási teológusnál, *Carlos Mesters*nél találtam rá.

A történet *Terezináról* szól, egy asszonyról, aki Brazília egyik hegyvidékén lakik (s akinek arcába bele tudom látni annak a hamburgi öregasszonynak az arcát, aki éhes szemekkel ül a tv-je előtt, az országunkban élő kényszerprostitúáltak arcát és minden éhező gyermek arcát). *Terezina* gyereke csupán néhány hónapos volt, és súlyos beteg. Elment egy orvoshoz, aki megtagadta tőle a kezelést. Kórházból kórházra járt, de nem voltak megfelelő papírjai, ezért mindenütt elutasították. Végül a karjai között halt meg a gyerek.

Az asszony elmesélte egyszer gyermeke halálának történetét egy apácának, aki így felelt neki: „Hogy bírja ki ezt a szenvedést?” *Terezina* válasza: „Nem tudom, nővér. Mi szegények

vagyunk, nem tudunk semmit. Számunkra egy dolog marad a világon: szenvedni. Hagyja csak, nővér! Egy napon ez megváltozik! Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk.”

„Isten megsegít”

„Egy napon ez megváltozik!” – mondja az asszony. „Örökre megsemmisíti a halált” – mondja *Izajás*. „Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk” – mondja az asszony. „Isten majd letöröl a szemükről minden könnyet” – áll a Biblia utolsó könyvében. Azt a kérdést, hogy mit jelent a megváltás, és lehet-e benne remélni, nem tudom elvontan megválaszolni.

Nem tudnám a Bibliát olvasni, ha nem olvasnék ennek a brazil asszonynak a szavaiból. Fájdalmával és reményével ez az asszony a tanúm. Nagyon jól megérteném, ha elnémulna, vagy ha szerényen beszélne, és csak ennyit mondana: „Ilyen az élet. A gyerek halott, és a magunkfajta nem várhat többet.” De nincs oka arra, hogy ilyen szerény legyen. Reményével a teljességet célozza meg, és azt mondja: „Egy napon ez megváltozik! Isten megsegíti az olyan embereket, mint mi vagyunk.”

Beszédének és hitének szépsége arra csábítgat, hogy azonosuljak vele. Szép és emberhez méltó, ha valaki nem hagyja, hogy elvegyék tőle a reményt; hogy új eget és új földet vár, ahol már nem lesz megaláztatás és megsértéssel teremtés. Szépnek találok *Terezina* konok büszkeségét, amellyel olyan földet vár, ahol „a régi elmúlt”.

Csábítás a hitre

Valamit szépnek találni – az első talán a legerősebb csábítás a hitre. Ez a szépség arra tanít, hogy elégedetlen legyek az alultáplált értelemmel, amely csak azt mondja, amit mondani lehet. „Isten megváltja népet” – ezt a mondatot az értelem nem tudja kimondani. Nem is az ő dolga, hogy kimondja. A megkínzott lények reményének dolga, azok reményének, akik arra vágnak, hogy megváltsák őket kínjuktól. Nem az értelmet támadom, hanem azokat az értelmes embereket, akik a fejüket rázzák a siralom völ-

gyében botorkáló *Terezinák* oktalan-sága hallatán.

Meg lehet érteni azokat az ateistákat, akik az élet miatti kétségbeesésükben már nem képesek kimondani Isten nevét. Van némi okuk erre a viselkedésre. De csak nehezen tudom megérteni azokat, akik – *Terezinától* eltérően – az élet napos oldalán járnak, és szenvedést nélkülöző beszéddel arra korlátozódnak, hogy azt mondják, amit mondani lehet.

Idegen nyelven

Saját szívünk túlságosan kicsi ahhoz, hogy reméljen az élet végérvényes megmentésében. Az embernek tanúkra van szüksége. *Terezina* hite igazolja a hitet abban, hogy az áldozatok nem maradnak áldozatok, és nem játszottak el végérvényesen mindent. Megpróbálok megfogalmazni Istenbe vetett hitemet, és meg kell állapítanom, hogy ezt állandóan idegen nyelven teszem. *Izajást* idézem, amikor abban az országban reménykedem, ahonnan „elfutott a bánat és a sóhaj”. A *Jelenések* könyvét idézem, amikor azt állítom: „halál nem lesz többé, sem szenvedés, sem jajkiáltás, sem fájdalom”. Az ember keresi a remény tanút. A hit kerülőutakon jár, elsődlegesen nem „valamit” hisz. Hinni azt jelenti, hogy elhisszük a tanúk hitét.

Micsoda szerencse, hogy el tudom mondani egy idegen nyelven a hitemet. Idegen nyelven, múltbeli történetek és képek segítségével, az elhunytak álarca mögött helyezem biztonságba hitemet. Nem állok egyedül, még a hitemet illetően sem. Élő és elhunyt testvéreim nyelvét használom fel, és ezzel felhasználom a hitüket is. A tanúk formulái és idegen nyelve segítségével messze túllépek saját beszédképességemen. Bohócot játszom a többiek nyelvén, és az ő ajkukról olvasom le a reményt. Menyire könyvelői magatartás a ragaszkodás ahhoz, hogy mindenért „saját lelkiismeretünk” előtt akarjunk felelősséget vállalni. Szívem nem vállal felelősséget azért a nyelvért, amely kimondja a holtak feltámadását és a zsarnokok bukását. Az ember épp elég gyakran mond ki idegen mondatokat saját szíve ellenében.

A szeretet és a fájdalom nyelve

Igen, ismerem az ellenvetést: Az a maradandó városba és Istenbe vetett remény, amely megváltja a Tereziánát, olyan hitegetés, amely jelentéktelenné teszi a mostani pillanatot, és elherdálja a jelenhez szükséges erőt. De itt az ideje annak is, hogy megfontoljuk, milyen kárt okoz az a nyelv, amely leírja a nyomorúságot, de már nem ismeri az „Egyszer másképp lesz!” dalát. Kihalnak a vágyak és a remények, ha meg kell lapulniuk egy túlságosan visszametszett nyelvben. A szeretet nyelve és a fájdalom nyelve mindig túloz.

De jaj, ha a szeretet nyelve és a fájdalom nyelve szerénnyé válik, és kerüli a kimondhatatlan dolgokat. Nem lehet a halálé az utolsó szó, különben a halál nagyobb lenne, mint Isten. A halottak arra ösztönöznek engem, hogy higgyek Istenben. Az áldozatok olyan ígéreteket követelnek, amelyek nagyobbak, mintsem a szívem ismerhetné és képviselhetné őket. Mivel senkit nem akarok meghagyni áldozatnak, még magamat sem, így kiáltok: Isten nem feledkezik meg a holtakról! Lesz egy olyan ország, ahonnan elfutott a bánat és a sóhaj, és ahol mindenki megtalálja saját nyelvét és saját énekét.

Nem, számomra túlságosan kevés azt gondolni, hogy Istennek nincs

más keze, csak a miénk, és nem nagyobb a szíve, mint a miénk. Olvasom az újságban, hogy Hamburgban meggyilkoltak egy gyermeket. Nem, nem hagyom, hogy Isten megússza: Vállaljon felelősséget a gyerek meg nem élt életéért és rettenetes haláláért; törölje le könnyeit, és adja vissza nevetését! Ahogyan igaz, hogy maga Isten esett a rablók kezébe a világban tomboló szegénység minden alakjában, úgy igaz – állítom és követelem! –, hogy Isten minden sebet begyógyít majd, és feltámasztja a holtakat. Erre építke, és nem törődöm azal, hogy elveszíthetem a fogadást.

Nem lemondani a szolidaritásról

Tudom, hogy meg nem értett képekben beszélek, amikor azt mondom a Bibliával: „Halál nem lesz többé, sem szenvedés, sem jajkiáltás, sem fájdalom; mert ami eddig volt, elmúlt.” A halottak és sorsuk megnyitja számát erre az énekre, amely minden élet jó kimenetelére vonatkozó víziójával giccsnek hat. De inkább gyanúsítsanak giccsel, mint hogy lemondjak az áldozatokhoz kötődő szolidaritásról.

Am ismét fölvetődik a kérdés: A hit, hogy Isten keze végül megment minden életet, nem jelenti-e a föld elárulását? Valóban árulás akkor, ha az ég nem válik a föld szabályozó eszméjévé. A svájci teológus, Kurt Marti egyik dalszövegét idézem: „Az az ég, amelyik most létezik, nem az az ég, amelyik eljön, ha majd elmúlik az ég és a föld. Az eljövendő ég a szenvedés nélküli világ, ahol vereséget szenved az erőszak és a nyomor. Az eljövendő ég a vidámság városa, és az emberarcú Isten. Az eljövendő ég már kőszönti a földet, amely már most létezik, ha a szeretet megváltoztatja az életet.”

Az eljövendő ég a tervrajza a most létező világnak. Nem valami teljesen más; az a zene, amelyet már most játszanunk kell. Mindennek úgy kell lennie az égben, mint a földön, és a földön, mint az égben. Isten akarata valósuljon meg az

égben és a földön is, ahogyan a Miatyánk mondja. Az ég nem csupán azt jelenti, hogy van eredetünk, és nem csupán azt jelenti, hogy van jövőnk. Azt jelenti, hogy dolgunk van a földön.

Az ég társszerzői

Az ember nagy méltósága, hogy ő nem csupán meztelen verébfióka, aki kitér a vallási csőrét, és tétlenül várja Isten mindennapos kegyelmi táplálását. Az ember munkatársa és társszerzője az égnek, szerzője e világ vigaszának, igazságosságának és békéjének. A hit abban, hogy ettől az Istentől származunk, a halál elviselhetetlenségét jelenti, és nem csupán az élet végén. Azt jelenti, hogy nem fogadjuk el a hamis halált, amelyet életükben erőltetnek rá az emberekre. Hamis halál az éhezés, amely megfosztja az embereket életüktől, hamis halál a szegénységük, megkínzásuk, némaságuk és jövőtlenségük.

Az eljövendő égnek be kell törnie a most létező földre. Nem lehet hinni ama eljövendő égben, és ugyanakkor beletörödni a sok erőszakos halálba. Nem lehet hinni a feltámadásban, és ugyanakkor az önpusztításig menően fegyverkezni. Nem lehet hinni a feltámadásban, és ugyanakkor tönkretenni az éghajlatot, hogy már gyerekeink és unokáink életét veszélyeztesse. Ez, amit képviselek, nem olyan morál, amely az Isten jóságáról szóló tételből következik, hanem ez maga is hittétel: Te, ember, méltónak találtattál arra, hogy megvigasztald Istent az ő elvesztett alakjaiban, a megkínzott férfiban, a megerőszkolt nőben, az éhező gyerekekben.

A remény nem boldogul képek nélkül

A lényegi kérdés tehát megmarad: A megváltásba vetett hit csak kivezet a világból, vagy bevezet a világba? Az áldozatokkal való szolidaritás nem engedi meg, hogy hallgassak, és megnyitja számát, hogy elmondjam, amit nem lehet elmondani: hogy egyetlen könnyet sem sírtak hiába, és egyetlen seb sem marad gyógyítatlan. Hogyan és hol válik ez valósággá, nem tudom. Nem kerülhetjük el, hogy képeket alkossunk a megmentés helyéről. Mert a remény nem boldogul képek nélkül. Együttal tudnunk kell, hogy képeink csak képek, és mint minden teológiai kijelentésre, rájuk is vonatkozik a képalkotás tilalma. Isten tudja, hová gyűjti a könnyeinket, és ez elég.

Forrás: Imprimator, 2011/1

